

**КОМПЛЕКС ПСИХОДІАГНОСТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ
ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ
ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ**

*Лізу А. В. аспірантка, Київський інститут
сучасної психології та психотерапії
<https://orcid.org/0000-0001-6369-1345>*

Публікація присвячена аналізу та визначенню методів діагностування особистісно-професійних якостей військовослужбовців. Обґрунтовано доцільність, цілеспрямованість та практичну значимість їх застосування. Представлено підібраний психодіагностичний інструментарій дослідження, розкрито дію методик які дозволяють вивчити особистісно-професійні якості військовослужбовців, що впливають на ефективність військово-професійної діяльності.

Ключові слова: психодіагностичний інструментарій; методика; опитувальник; особистісно-професійні якості; професійна діяльність; військовослужбовець; мотивація професійної діяльності.

Вступ. Вивчення особистісних властивостей людини у професійній діяльності завжди були популярними серед науковців. Актуальність дослідження проблем особистісно-професійних якостей військовослужбовців та їх вплив на ефективність військово-професійної діяльності все більше зростає в умовах воєнного стану, а також зумовлена реформами в секторі безпеки і оборони України, пріоритетними напрямками економічної і соціальної політики держави.

Одним із найдієвіших засобів, вивчення особистісних властивостей виступає психологічне тестування. Наразі, підібраний українськомовний психодіагностичний інструментарій який надає можливість вивчити особистісно-професійні якості військовослужбовців з урахуванням умов нестабільності та стресу. Зібрані результати дозволяють виявити сприятливі та несприятливі чинники, які здатні впливати на успішність військово-професійної діяльності під час відбиття повномасштабної збройної агресії проти України.

Мета цієї наукової публікації спрямована на представлення й аналіз підбраного психодіагностичного інструментарію в рамках дослідження професійно-важливих індивідуальних властивостей військовослужбовців.

Завдання статті полягає у деталізованому викладенні інформації про набір методик включених до психодіагностичного інструментарію для дослідження та оцінки особистісно-професійних якостей військовослужбовців.

Теоретичне підґрунтя. Аналіз джерельної бази показав, що у наукових підходах до вивчення особистісно-професійних якостей існує велика кількість методик. Однак немає універсального комплексного методичного інструментарію, який всебічно охопить механізм визначення особистісних та професійних властивостей особистості. Матеріалом для аналізу послужили публікації, наукові статті, посібники, які надають розгорнуту інформацію про методики тестування.

Методи дослідження. Здійснено теоретичний аналіз науково-джерельної бази з метою підбору комплексного методичного інструментарію, який дає можливість забезпечення емпіричного наукового дослідження професійно-значущих особистісних властивостей військовослужбовців. Розкрито механізм дії та основного призначення кожної методики для емпіричного дослідження особистості.

Результати і обговорення. Передумовою успішного виконання військово-професійного обов'язку є високий рівень особистісних властивостей кожного військовослужбовця. З метою реалізації задуму наукового дослідження ми розробили структурну модель професійно-значущих особистісних властивостей. Враховуючи різносторонність спектра досліджуваного явища, до переліку її компонентів увійшли такі властивості: *ціннісно-мотиваційні; когнітивні; особистісні, емоційно-вольові та професійні.* Ці властивості можливо відстежити та оцінити завдяки психодіагностичному підходу.

Питання психології

Враховуючи специфіку вимог до особистісно-професійних якостей військовослужбовців, при підборі методик перевага віддавалась тим, які доцільно застосовувати для діагностики професійно-важливих якостей особистості починаючи від підбору кандидатів на військову службу, та у подальшому для дослідження під час військово-професійної діяльності (наприклад: при ротації для виконання військових завдань чи оцінки поведінки в конфліктних ситуаціях або екстремальних умовах).

Психодіагностичний підхід ґрунтується на комплексі відібраних методик, серед яких: «Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)»; «Методика дослідження особливостей мислення (МДОМ-2)»; «Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О. Коқун)»; «Короткий п'ятифакторний опитувальник

особистості (ТІРІ-Україна) (в адаптації М. Кліманської, І. Галецької)»; «Методика діагностики схильності особи до конфліктної поведінки К. Томаса (адаптація Н.В. Грішиної)»; «Діагностика комунікативних і організаторських схильностей (КОС-2)»; «Опитувальник військово-професійної життєстійкості (О. Коқун)».

З огляду на більшість наукових поглядів, кожна окрема методика не є вичерпною, втім у сукупності належний набір психологічного інструментарію буде корисним у комплексному психологічному дослідженні для вирішення поставленої проблеми.

На підставі виділених компонентів дослідження особистісних властивостей та відібраних методик розроблено «Комплекс методичного інструментарію дослідження особистісно-професійних якостей військовослужбовців» до якого увійшли спеціалізовані адаптовані методики (табл. 1).

Таблиця 1

Комплекс методичного інструментарію дослідження особистісно-професійних якостей військовослужбовців

Компонент особистісних властивостей	Досліджувані параметри особистості	Методики діагностування
Ціннісно-мотиваційний	Професійні інтереси, домагання	Мотивація професійної діяльності (методика К. Замфір у модифікації А. Реана)
Когнітивний	Здатність до абстрагування і оперування вербальними поняттями	Методика дослідження особливостей мислення (МДОМ-2)
Емоційно-вольовий	Самопочуття, активність, настрої	Методика шкалової самооцінки психофізіологічного стану (О. Коқун)
Особистісний	Характеристики: екстраверсія, дружелюбність, емоційна стабільність та відкритість новому досвіду	Короткий п'ятифакторний опитувальник особистості (ТІРІ-Україна) (в адаптації М. Кліманської, І. Галецької)
Професійний, поведінковий	Стратегія поведінки в конфліктних ситуаціях	Методика діагностики схильності особи до конфліктної поведінки К. Томаса (адаптація Н. В. Грішиної)
	Розвиток комунікативних і організаторських схильностей	Діагностика комунікативних і організаторських схильностей (КОС-2)
	Військово-професійна життєстійкість (контроль, прийняття виклику)	Опитувальник військово-професійної життєстійкості (О. Коқун)

Як свідчать наукові дослідження, усі обрані методики пройшли багаторічну психодіагностичну практику й мають високу надійність і валідність у вирішенні завдань діагностики особистісних характеристик.

Підібраний психологічний інструментарій дає змогу оцінити особистісно-професійні властивості

військовослужбовців, які впливають на загальний рівень ефективності військово-професійної діяльності, використовуючи такі підходи:

1. Для оцінки ціннісно-мотиваційного компонента відібрано методику «Мотивація професійної діяльності К. Замфір у

модифікації А. Реана)» (О.М. Кокун, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, 2012).

В основу методики покладена концепція внутрішньої та зовнішньої мотивації до служби. *Внутрішній* тип мотивації виявляється у важливості для особистості самої діяльності. *Зовнішній* тип мотивації, натомість, ґрунтується на прагненні задовольнити інші потреби, які не пов'язані безпосередньо з самою сутністю діяльності (такі як мотиви соціального престижу, грошового забезпечення та ін.). Самі зовнішні мотиви поділяються на позитивні та негативні за своєю природою.

Завдяки цій методиці визначається, які саме процеси мотивації домінують в особистості (чи то зовнішні позитивні, чи зовнішні негативні), і визначити суть позитивного впливу цих мотивів на результативність військово-професійної діяльності. Зовнішні позитивні мотиви, безперечно, є більш ефективними та бажаними з усіх точок зору, порівняно з зовнішніми негативними мотивами. (О.М. Кокун, В.В. Клочков, В.М. Мороз, Н.С. Лозінська, І.О. Пішко, 2021).

Задоволеність професією має значиму співвіднесеність з оптимальністю мотиваційного комплексу особистості. Задоволеність особистості обраною професією тим вище, чим оптимальніше у неї мотиваційний комплекс: висока вага внутрішньої і зовнішньої позитивної мотивації і низька – зовнішньої негативної. Крім того, встановлена і негативна співвіднесена залежність між оптимальністю мотиваційного комплексу та рівнем емоційної нестабільності особистості. Чим більше активність особистості мотивована самим змістом її діяльності, прагненням досягти в ній певних позитивних результатів, тим нижче емоційна нестабільність. І навпаки, чим більше діяльність особистості обумовлена мотивами уникнення, осудження, бажанням “не потрапити в халепу” (які починають брати верх над мотивами, пов'язаними з цінністю самої діяльності), тим вище рівень емоційної нестабільності. (О.М. Кокун, В.М. Мороз, Н.С. Лозінська, І.О. Пішко, 2021).

Саме для дослідження структури ціннісно-мотиваційних властивостей доцільно використання опитувальника

«мотивації професійної діяльності» (О.В. Дробот, О.Б. Микитенко, 2023).

Цей інструментарій включає в себе сім завдань. Застосування методики дозволяє виділити основні «позитивні зони» характеру військовослужбовців, серед яких: висока внутрішня мотивація, задоволеність від процесу професійної діяльності та її результату, прагнення самореалізації.

2. Для вивчення *когнітивного компонента* оптимальною є «*Методика дослідження особливостей мислення (МДОМ-2)*», яка призначена для виявлення здатності військовослужбовців до абстрагування і оперування вербальними поняттями. В основу методики закладено оперативне та детальне визначення рівня пізнавальних процесів (О.М. Кокун, В.М. Мороз, Н.С. Лозінська, І.О. Пішко, 2021).

Методика складається з двадцяти завдань. У кожному завданні, респонденту необхідно виділити слово, що не асоціюється з іншими чотирма словами. Оцінка результатів проводиться з урахуванням гендерних характеристик. Військовослужбовці, які пройшли дослідження за цією методикою і показали “низький рівень” професійної придатності, можуть бути визнані такими, що не відповідають вимогам для зайняття певних військових посад (Порядок застосування психологічного інструментарію, визначеного для проведення професійно-психологічного відбору... ЗСУ, 2010).

Відповідно до висновків «*Всеукраїнської психодіагностичної асоціації*», методика використовується як психодіагностичний інструментарій при відборі кандидатів на військову службу (Л.Ф. Бурлачук, 2017). Підтверджується це тим, що дана методика запроваджена серед заходів професійно-психологічного відбору на військову службу в окремих складових сектору безпеки і оборони України (Інструкція з організації професійно-психологічного відбору у ЗСУ, 2022), що і стало перевагою до її обрання для нашого дослідження.

3. Показники *емоційно-вольового компонента* можна з'ясувати, провівши діагностику за допомогою «*Методики шкалової самооцінки психофізіологічного*

стану (О. Кокун)». (О.М. Кокун, В.М. Мороз, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, 2021).

Методика спрямована на самооцінювання респондентом різних параметрів свого психофізіологічного стану за допомогою зорово-аналогових шкал. Цей метод дозволяє швидко та точно діагностувати показники, що характеризують такі психофізіологічні стани особи, як: впевненість у своїх силах, активність, настрій, працездатність, зацікавленість до участі в бойових діях та бажання реалізовувати завдання за призначенням під час виконання військово-професійного обов'язку.

Перевагою цього інструментарію є його зручність, універсальність, інформативність, надійність, експрес-характер, а також можливість класифікації отриманих показників. Дана методика виступає однією з найбільш відповідних для оцінки емоційно-вольового стану військовослужбовців у період виконання конкретних аспектів військово-професійної діяльності.

Методика складається з семи неградуйованих горизонтальних «шкал», які мають довжину сто міліметрів. Процедура діагностики полягає в тому, що респондент визначає різні характеристики свого поточного стану за допомогою шкал. Для цього, на шкалі розміщується символічний «курсор» (тобто умовна вертикальна позначка у проміжку шкали від 1 до 100 мм), з урахуванням того, що ліва частина відповідає найнижчому результату, а права – найвищому, що на думку респондента відповідає його психофізіологічному стану.

Аналіз отриманих результатів проводиться шляхом визначення кількісних показників в межах шкали від лівого краю до місця позначеного респондентом. Результати розподіляються на п'ять категорій: високий, вище середнього, середній, нижче середнього та низький. (Н.А. Агаєв, О.М. Кокун, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, В.В. Остапчук, В.В. Ткаченко, 2016).

Методика є унікальною для кожного об'єкта дослідження, оскільки може використовуватись для фіксації лише індивідуальних показників (В.М. Духневич, 2023), це сприяє вивченню оперативного психофізіологічного стану військовослужбовців на різних відтинках військово-професійної діяльності.

4. Для діагностування «компонента особистісних властивостей» відібрано «Короткий п'ятифакторний опитувальник особистості (TIPI-Ukr)» (в адаптації М. Кліманської, І. Галецької). Методика спрямована на визначення глибинних психологічних рис особистості. (М. Klimanska & I. Haletska, 2019).

Методика містить максимально короткий опитувальник із десяти універсальних запитань, що дозволяє зібрати інформацію про п'ять фундаментальних вимірів (екстраверсія, дружелюбність, добросовісність, емоційна стабільність та відкритість новому досвіду) для опису і оцінки особистості.

Екстраверсія (інтроверсія) вказує міру відкритості у стосунках з оточуючими, переживання емоцій, надійність, активність в побудові соціальних контактів та зв'язків.

Дружелюбність стосується виявлення почуття чутливості до інших, зацікавленості у спілкуванні та побудові дружнього стосунку.

Добросовісність вимірюється залежно від того на якому рівні досліджуваний здатний витримувати фрустрацію рутинних завдань для досягнення відкладеної у часі життєвої мети, та наскільки ретельно та наполегливо виконує завдання.

Емоційна стабільність (невротизм) відображає здатність досліджуваного до саморегуляції при переживанні негативних емоцій та контролювання і долання стресу.

Відкритість новому досвіду проявляє конструкт, що стосується того як респондент проявляє цікавість до пізнання нового досвіду, а також його життєву оцінку (О.М. Кокун, В.М. Мороз, Н.С. Лозінська, І.О. Пішко, 2021).

Методика діагностування визначає, що всі п'ять факторів є тривалими, які проявляються в моделях життєвої поведінки.

Зазначена методика використовується в секторі безпеки і оборони України для здійснення заходів професійно-психологічного відбору кандидатів для прийняття на військову службу (Інструкція з організації професійно-психологічного відбору у ЗСУ, 2022).

Визначені в опитувальнику показники рис особистості розуміються як універсальні, надкультуральні та наддемографічні, що

дозволяють отримати повні та всебічні характеристики військовослужбовців.

5. Для діагностики «особистісних властивостей у професійній, поведінковій та соціальній сферах» відібрано опитувальники, які дозволяють отримати інформацію щодо домінуючих способів особистої поведінки військовослужбовців та їх професійної життєстійкості.

Методика «Діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки» К. Томаса (адаптація Н. В. Грішиної) дає можливість визначити домінуючий спосіб особистісної поведінки людини в кризових ситуаціях (О. Степанюк, 2020).

Методика складається з тридцяти завдань за допомогою яких визначаються п'ять основних (суперництво, пристосування, компроміс, уникнення, співпраця) стратегій поведінки особистості в конфліктній ситуації:

- суперництво (змагання) – схильність до конкурентних стосунків, прагнення досягти своїх інтересів та бути першим серед інших, разом з тим ігнорування інтересів і думок інших людей;

- пристосування (поступливість) – принесення в жертву власних інтересів на користь іншої в конфлікті особи; власні прагнення пригнічуються, або людина реалізує їх з іншим колом оточення; або людину не хвилює, що відбувається навколо, і вона може дозволити обставинам розвиватися за їх течією;

- компроміс, це угода на основі взаємних поступок у якій кожен з партнерів у певній мірі знижує свої вимоги, щоб задовольнити їх хоча б частково; пропозиція варіанту, знімає виникле протиріччя, а кожна із сторін досягає часткового задоволення своїх умов і часткового виконання умов іншої сторони;

- уникнення (відхід від конфлікту), коли відсутнє як прагнення до відстоювання своїх прав та інтересів, так і відмова від взаємодії з іншими людьми в цілях досягнення вирішення проблеми; уникнення призводить до неусвідомленого пошуку партнера, на якого перекладається відповідальність за свої справи;

- співпраця (співробітництво), коли учасники відкрито обговорюють потреби і бажання кожного, що дає їм можливість знайти альтернативний вихід, який

задовольняє інтереси обох сторін (О.М. Кокун, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, 2012).

Методика дозволяє в роботі з військовослужбовцями, зосередити увагу на пошуку шляхів «розв'язання сутичок» та спрямувати зусилля на всебічне усвідомлення поведінки та досягнення безконфліктного «індивідуального» та «колективного» сценаріїв в різних професійних емоційно-напружених ситуаціях (Л.М. Карамушка, 2005).

Методика «Діагностика комунікативних і організаторських схильностей» (КОС-2) призначена для отримання оцінки рівня розвитку комунікативного і організаторського потенціалу особистості, зокрема: уміння встановлювати товариські та професійні стосунки, хист виявляти ініціативу та організаторські здібності, здатність відстоювати свою думку та переборювати невдачі, швидко орієнтуватись у новій обстановці, допомагати близьким, приймати рішення у складних екстремальних умовах.

Ця методика визначає п'ять рівнів комунікативних і організаторських схильностей від найнижчого до найвищого до дуже високого. *Перший* рівень характеризує «найнижчий рівень» прояву у особи комунікативних і організаторських схильностей. *Другий* рівень вважається «нижче середнього» коли у обстежуваних відсутнє прагнення спілкування, здебільшого перевага надається перебуванню на самоті. Такі особи почуваються скуто у товаристві чи колективі, мають труднощі в налагодженні контактів із оточенням, майже не проявляють ініціативу, уникають прийняття самостійних рішень, не відстоюють своєї думки, важко переживають образи. *Третій* рівень є «середнім», при якому характерно прагнення особи до контакту з людьми, відстоювання своєї думки. Проте потенціал їхніх можливостей не відрізняється високою стійкістю. Потрібна подальша робота з формування й розвитку у них таких якостей. *Четвертий* «високий рівень» – базується на тому, що особи не почуваються розгубленими в новій обстановці, швидко знаходять друзів, прагнуть розширити коло знайомих, допомагають близьким і друзям, виявляють ініціативу у спілкуванні, здатні приймати

рішення у складних, нестандартних ситуаціях. П'ятий «найвищий рівень» – свідчить про сформовану потребу в комунікативній і організаторській діяльності. Вони швидко орієнтуються в складних ситуаціях, невимушено поводяться в новому колективі, ініціативні, приймають самостійні рішення. Відстоюють свою думку і добиваються прийняття своїх рішень, легко організують різні заходи. Наполегливі і завзяті в діяльності (О.М. Кокун, В.М. Мороз, Н.С. Лозінська, І.О. Пішко, 2021).

Методика дає змогу констатувати рівень комунікативних та організаторських схильностей у військовослужбовців, які є одним з компонентів професійно-значущих особистісних властивостей. Особливого значення методика набуває у разі, коли результати дослідження виявилися невисокими, що може негативно вплинути на призначення на певні військові посади. Однак, це зовсім не означає, що цих схильностей потенційно немає, можливо відсутні відповідні умови для їх виявлення та розвитку або ще не було нагальної потреби отримати відповідні вміння.

«*Опитувальник військово-професійної життєстійкості*» (О. Кокун), призначений для діагностування загального рівня та ключових показників професійної життєстійкості.

У опитувальнику під життєстійкістю розуміється система переконань особи про себе, про світ відносно зі світом, що сформувалися впродовж професійного життя.

Завдяки методиці визначається ступінь вираженості трьох складових професійної життєстійкості: включеність, контроль за подіями та прийняття виклику. Також, чотирьох її компонентів, а саме: емоційний, мотиваційний, соціальний та професійний (О.М. Кокун, 2021). Міра кожної складової і життєстійкість загалом перешкоджають виникненню внутрішньої напруги в

стресових ситуаціях та сприйняттю екстремальних подій як менш значущих.

Методика складається з двадцяти чотирьох запитань, до яких пропонується п'ять варіантів відповіді для вибору, що розташовані за зростаючою шкалою, де з кожним наступним варіантом відповіді зростає індикатор вираженості ознаки. Всі ці показники об'єднує один інтегральний показник означений як «життєстійкість». Він вказує міру здатності досліджуваного зберегти ефективно професійне функціонування в несприятливих обставинах у професійній діяльності.

Оскільки процес формування професійних якостей є частиною системи професійного розвитку, то тест спрямований на виявлення включеності у професійне життя, професійної життєстійкості, впевненості у собі військовослужбовців, їх зібраності, організованості, сміливості, рішучості, самоконтролю, витримки, готовності до викликів (О.М. Кокун, В.М. Мороз, І.О. Пішко, Н.С. Лозінська, 2021).

З огляду на легкість адаптування опитувальника для користувачів різних галузей життєдіяльності, в тому числі специфічних спрямованостей, він рекомендований автором методики для проведення психологічних досліджень в різних професійних сферах (О.М. Кокун, 2021).

Висновки. Аналіз сучасних наукових підходів до вивчення особистісних характеристик, дозволив визначити валідні психологічні методики для дослідження окремих складових особистісно-професійних якостей військовослужбовців.

Представлений психодіагностичний інструментарій є релевантним для реалізації визначеного завдання емпіричного дослідження. Кожна методика характеризується достовірністю, надійністю та вірогідністю збору, обробки та отримання достовірних інформативних результатів.

Список використаних джерел

1. Агаєв Н.А., Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Остапчук В.В., Ткаченко В.В. (2016). *Збірник методик для діагностики негативних психічних станів військовослужбовців*: метод. посіб. Київ: НДЦ ГП ЗСУ.
2. Бурлачук Л.Ф. (2017). *Аналіз Всеукраїнської психодіагностичної асоціації на запит Управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України*. Київ.
3. Дробот О.В., Микитенко О.Б. (2023). Особливості психологічної готовності працівника поліції до професійної діяльності. *Вчені записки ТНУ імені В.І.Вернадського. Серія: Психологія*. 6. Т. 34 (76). Київ.

4. Духневич В.М. (2023). Готовність до надзвичайних ситуацій: формуємо безпечне середовище. *Проблеми політичної психології. Збірник наукових праць*. 13. <https://politpsy.org/index.php/popp/article/view/128>.
5. Карамушка Л.М. (2005). Технології роботи організаційних психологів: посіб. Київ. ІНКОС. <http://www.info-library.com.ua/books-text-7602.html>.
6. Кокун, О. М. (2021). Опитувальник професійної життєстійкості (українська версія). *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 1. Харків. НУЦЗУ.
7. Кокун О.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С., Копаниця О.В., Герасименко М.В., Ткаченко В.В. (2012). *Збірник методик діагностики лідерських якостей курсантського, сержантського та офіцерського складу*: посіб. К.: НДЦ ГП ЗСУ.
8. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. (2021). *Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України*: посіб. К.: ВД "Освіта України".
9. Кокун О.М., Мороз В.М., Пішко І.О., Лозінська Н.С. (2021). *Формування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до виконання завдань за призначенням під час бойового злагодження*: метод. посіб. К.: 7БЦ.
10. *Організація професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту*. (2022). [Organization of professional and psychological selection in the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service] Інструкція № 272. Київ. МОУ.
11. *Порядок застосування психологічного інструментарію, визначеного для проведення професійно-психологічного відбору з кандидатами на військову службу за контрактом* (2010). Київ: ГУВС ПР ЗСУ.
12. Степанюк О. (2020). *Методичний посібник для фахівців, які впроваджують типову програму для кривдників: Збірник практичних матеріалів*. Київ. Вид. Мельниченко.
13. Klimanska M. & Haletska, I. (2019). Ukrainain adaptation of the short five factor personality questionnaire TIPI (tipi-ukr). *Psychological journal*, 5 (9). <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.9.4/>.

References

1. Agayev, N.A., Kokun, O.M., Pishko, I.O., Lozinska, N.S., Ostapchuk, V.V., Tkachenko, V.V. (2016). Collection of methods for the diagnosis of negative mental states of servicemen: guidance. [Collection of methods for the diagnosis of negative mental states of servicemen: guidance.] Kyiv: Research Center for Humanitarian Issues in the Armed Forces of Ukraine (in Ukrainian).
2. Burlachuk, L.F. (2017). Analiz Vseukrayins'koyi psykhhodiahnostychnoyi asotsiatsiyi na zapyt Upravlinnya moral'no-psykholohichnoho zabezpechennya Zbroynykh Syl Ukrayiny [Analysis conducted by the National Ukrainian Psychodiagnostic Association at the request of the Department of Moral and Psychological Support of the Armed Forces of Ukraine.] Kyiv (in Ukrainian).
3. Drobot, O.V., Mykytenko, O.B., (2023). Features of psychological readiness of a police officer for professional activity. [Features of psychological readiness of a police officer for professional activity] Scientific notes of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: Psychology, Vol. 34 (73) No. 6, Kyiv (in Ukrainian).
4. Duhnevich, V.M., (2023). Preparedness for emergency situations: forming a safe environment. [Preparedness for emergency situations: forming a safe environment.] Political Psychology Studies, Issue 13 (27). Collection of scientific works. <https://politpsy.org/index.php/popp/article/view/128>. (in Ukrainian).
5. Karamushka, L.M., (2005). Techniques of organizational psychologists' work: handbook, [Techniques of organizational psychologists' work: handbook] Kyiv, INKOS. <http://www.info-library.com.ua/books-text-7602.html>. (in Ukrainian).
6. Kokun, O. M., (2021). Professional resilience questionnaire (Ukrainian version). [Professional resilience questionnaire (Ukrainian version)]. Extreme and Crisis Psychology Studies, Issue 1, Kharkiv, National University of Civil Defence of Ukraine (in Ukrainian).
7. Kokun, O.M., Pishko, I.O., Lozinska, N.S., Kopanitsa, O.V., Gerasymenko, M.V., Tkachenko, V.V. (2012). Collection of methods for diagnosing the leadership qualities of cadets, non-commissioned officers and officers: handbook, [Collection of methods for diagnosing the leadership qualities of cadets, non-commissioned officers and officers: handbook] Kyiv, Research Center for Humanitarian Issues in the Armed Forces of Ukraine (in Ukrainian).
8. Kokun, O.M., Moroz, V.M., Lozinska, N.S., Pishko, I.O., (2021). Collection of psychodiagnostic methods for the professional and psychological selection of candidates for contract military service in the Armed Forces of Ukraine: handbook, Collection of psychodiagnostic methods for the professional and psychological selection of candidates for contract military service in the Armed Forces of Ukraine: handbook] Kyiv, Publishing house "Osvita Ukrainy" (in Ukrainian).

9. Kokun, O.M., Moroz, V.M., Pishko, I.O., Lozinska, N.S., (2021). Formation of psychological readiness of contract servicemen to perform assigned tasks during combat cohesion: guidance, [Formation of psychological readiness of contract servicemen to perform assigned tasks during combat cohesion: guidance] Kyiv, Publishing house "7BC" (in Ukrainian).

10. Organization of professional and psychological selection in the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service (2022), Instruction No. 272, [Policy on the use of psychological tools for conducting professional and psychological selection of candidates for contract military service (2010)] Kyiv, Ministry of Defense of Ukraine (in Ukrainian).

11. Policy on the use of psychological tools for conducting professional and psychological selection of candidates for contract military service (2010). [Guidance for professionals implementing a model program for offenders: A collection of practical materials] Kyiv: Main Directorate of Military Cooperation of the Armed Forces of Ukraine (in Ukrainian).

12. Stepanyuk, O. (2020). Guidance for professionals implementing a model program for offenders: A collection of practical materials, Kyiv, Melnychenko Publishing House (in Ukrainian).

13. Klimanska, M., Haletska, I. (2019). Ukrainain adaptation of the short five factor personality questionnaire TIPI ((TIPI-UKR). Psychological journal, Vol. 5, Issue 9, <https://doi.org/10.31108/1.2019.5.9.4/>.

Summary

A SET OF PSYCHODIAGNOSTIC TOOLS FOR STUDYING PERSONAL AND PROFESSIONAL TRAITS OF MILITARY PERSONNEL

Lizun A. postgraduate of the Kyiv Institute of Modern Psychology and Psychotherapy, PhD candidate in specialty 053 Psychology, Ukraine

Introduction. The publication deals with the analysis and identification of methods for diagnosing personal and professional traits of military personnel. It substantiates the expediency, purposefulness and practical significance of their application presenting a variety of psychodiagnostic research tools and disclosing how they can be used to study personal and professional qualities of servicemen in terms of their effectiveness in military and professional activities.

Purpose. The work discusses a selected psychodiagnostic toolkit related to examination of personality traits that are pivotal for military personnel.

Methods. The publication offers a theoretical analysis of the scientific source base with the aim of selecting a comprehensive methodological toolkit that provides opportunities for empirical scientific examination of personality characteristics of military personnel. Each of the methods for empirical study of personality is described in terms of its basic purpose and procedure.

Originality. The article presents a structural model of personality traits comprising values, motivations, cognitive abilities, personality-related, emotional, volitional and professional characteristics that have a significant role for military careers. Such psychodiagnostic approach is based on a set of selected methods, which include "Motivation of professional activity (K. Zamfir's method in A. Rean's modification)", "Methods of studying the peculiarities of thinking (MDOM-2)", "Methods of scaled self-assessment of psychophysiological state (O. Kokun)", "Short five-factor personality questionnaire (TIPI-Ukr)" as adapted by M. Klimanska and I. Galetska", "Methods for diagnosing a person's tendency to conflict behavior by K. Thomas as adapted by N.V. Grishina", "Diagnosis of communicative and organizational tendencies (KOS-2)", "Questionnaire of military and professional resilience (O. Kokun)".

Each individual methodology is not exhaustive, but in the aggregate a proper set of psychological tools will be helpful in a comprehensive psychological study.

Conclusion. The analysis of modern scientific approaches to the examination of personality characteristics allowed to identify valid psychological methods for the study of individual components of personal and professional qualities of military personnel.

The presented psychodiagnostic tools are relevant to the implementation of a particular empirical study. Each methodology is characterized by validity, reliability, and probability of collecting, processing, and obtaining credible meaningful results.

Key words: psychodiagnostic tools, methods, questionnaire, personality and professional qualities, professional activity, military personnel, motivation for professional activity.

Дата надходження рукопису/Date of receipt of the manuscript: 04.06.24.

Дата прийняття рукопису/Date of acceptance of the manuscript: 28.07.24.

© 2024. This work is under an open license CC BY-NC 4.0.